

arbejder af hensyn til vedkommendes eftermæle; det afgørende må dog være, om udgivelsen kan gavne forskningen. Det er jeg sikker på, at de to halvbind af *Fruer og Vildmænd* vil.

Anders Leegaard Knudsen

CLARA NEVÉUS, SIEGFRIED HEIM och LENA WESTLING KARLSSON: *Medeltida småkonst. Sigill i Riksarkivet*. (Skrifter utgivna av Riksarkivet 19) 1997, 71 s., mange ill.

En populært skrevet, overdådigt flot illustreret bog om det svenske rigsarkivs samling af middelaldersegel, med tekst af den svenske statsheraldiker Clara Nevéus og seglkonservatorerne Siegfried Heim og Lena Westling Karlsson.

Kort og instruktivt fortæller Nevéus om gejstlige personers og institutioners, byers og borgeres, landsdeles, folkungernes, stormænds og diverse magthaveres segl. De to seglkonservatorer giver et kort rids af svensk seglkonserverings historie og teknik. Den største værdi ligger dog i de utroligt flotte og meget skarpe farvefotografier af de segl, der engang blev benyttet af personer, som er velkendte for alle, der har beskæftiget sig med nordisk middelalderhistorie.

Anders Leegaard Knudsen

Brev ur askan. De i slottsbranden 1697 eller på annat sätt förlorade miscellanea-breven enligt äldre arkivförteckningar, Johan Peringskiölds anteckningar m.m. utgivna av HANS GILLINGSTAM (Skrifter utgivna av Svenska Riksarkivet 17) 1996, 165 s.

De fleste middelalderlige pergamentsbreve i det svenske rigsarkiv er i dag ordnet i en kronologisk række, som blev skabt omkring 1840. Indtil da havde de været ordnede i rækker, der blev skabt i det 17. århundrede. De største af disse rækker var kirke- og klosterbreve (omfattende mere end 7000 breve), samt den mere end 4000 breve store samling af *miscellanea* (dvs. breve af blandet indhold); i hovedsagen breve udstedt til verdslige modtagere. Disse breve var kommet i kronens besiddelse dels ved Gustav Vasas konfiskationer af de gejstlige arkiver, hvori en del af brevene var endt, dels ved Karl IXs konfiskationer af adelsarkiver under de dynastiske stridigheder o. 1600. Disse *miscellanea* blev tidligt ordnet i 81 bundter (knippor) med op til 60 breve i hver. Mange af disse originaler er siden gået tabt, men er overleveret i afskrift i store håndskrevne diplomatarier foranstaltet af Vitterhetsakademien og i dag deponeret i det svenske rigsarkiv. Af afskrifterne fremgår det imidlertid, at visse bundter manglede allerede inden Stockholms slots brand i 1697, hvor der yderligere skete store tab. Omkring midten af vort århundrede blev det imidlertid klart, at det var muligt at danne sig et indtryk af indholdet af mange af de tabte originaler gennem registre i arkivregistraturer og genealogiske samlinger m.m. Foregangsmand i dette arbej-

de var dr. phil. Ina Friedlaender, og arbejdet er siden fortsat af Hans Gillingstam, der har dediceret sin bog til Friedlaender. Selvom der har været givet adgang for forskerne, kan selv en nok så fri adgang dog ikke erstatte en egentlig udgave, og Hans Gillingstam fremlægger her resultaterne af sit tålmodige arbejde. Udgivelsen rummer en redegørelse om *miscellanea* og en oversigt over breve fra denne samling, som ikke er bevaret i original, men som er kendt på anden måde. Oversigten angiver også trykkested, og det fremgår herved tydeligt, at langt hovedparten udgives for første gang i nærværende værk. Dernæst følger udgaven af de godt 300 breve, der nu kun er kendt i afskrifter og registre. Værket slutes med person- og stedregister. Udgiveren har bestræbt sig på at medtage alle betydende registre og excerpter, i lighed med den af Diplomatarium Danicum brugte fremgangsmåde (se f.eks. Dipl. Dan. 4. rk. IV, nr. 606). Der findes en del af interesse for danske forhold, herunder både et supplement til et i Diplomatarium Danicum tidligere udgivet brev (Dipl. Dan. 2. rk. VII, nr. 483), og breve der naturligt ville høre hjemme i et supplementsbind hertil.

Anders Leegaard Knudsen

Itzehoe: Geschichte einer Stadt in Schleswig-Holstein, hrsg. Jürgen Ibs, I-II, Itzehoe 1988-1991, 112 + 456 pp.

Til byens 750-års jubilæum i 1988 forelå bind I, der behandler tiden indtil 1814, medens bind II udkom tre år senere. Selvom bindene er meget forskellige i omfang, forekommer delingen ved statsbankerotten og tabet af Norge på en måde mere logisk end det traditionelle politiske skel ved 1864/67. Det bliver således tydeligt, at moderniseringen af infrastrukturen (jernbaner, landeveje) allerede var blevet påbegyndt i den danske tid.

Dispositionen er overvejende kronologisk, idet dog enkelte indskudte kapitler tager sig af specielle emner. Det gælder Ortwin Pelcs fremstilling af byens cisterciensernonnekloster fra grundlæggelsen i midten af det 13. århundrede til dets eksistens i dag som adeligt frøkenkloster (I 43-61), Sabine Jebens-Ibs' bidrag om Alsen-Cement fabrikken (II 194-238) eller afsnittene om forfatteren og kunstneren Wenzel Hablik (II 239-268, 287-300). Man kan altid diskutere, om sådanne specialartikler bedre placeres for sig i et særligt bind, eller de som her skal danne »pusterum« i den kronologiske fremstilling.

Ideen med at behandle en række forfattere samt en maler (W. Hablik) som udtryk for kulturlivet i byen er glimrende; man får derigennem et indtryk af spændingen mellem Itzehoes provinsielle karakter og kunstnernes evne til trods alt at gøre sig gældende i en større sammenhæng.

Bestræbelserne på at få bind I rettidigt færdigt til byjubilæet har desværre ladet et par fejl passere, som ellers ville være blevet fjernet: Frederik I var ikke konge i 1506 (I 76), og der var kun ét britisk angreb på København i 1807. Nelson deltog ikke, idet han var faldet ved Trafalgar i 1805 (men havde været næstkommanderende i 1801), og selv om Wellesley, den senere hertug af Wellington, vandt træfningen ved Køge 29.8.1807, havde han ikke overkommandoen (I 83). Der omtales oprettelsen af Kommerzkollegien i byerne 1838 og deres ophævelse